

**UCHWAŁA NR XXXIX/272/2023
RADY GMINY RUTKA-TARTAK**

Z DNIA 28 GRUDNIA 2023 R.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2024-2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 40, poz. 572, poz. 1463 i poz. 1688) i art. 176 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1426, poz. 1429) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2024-2026, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Rutka-Tartak.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Grzegorz Boniszewski

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY na lata 2024-2026

I. WSTĘP

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminę obowiązek realizacji zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 176 pkt. 1 w/cyt. ustawy do zadań gminy należy opracowanie i realizacja 3 letnich gminnych programów wspierania rodziny. Opracowany Gminny Program Wspierania Rodziny jest jednym z elementów realizacji postanowień ustawy. Program ma na celu zbudowanie spójnego systemu pomocy rodzinie angażującego zasoby gminy.

Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony państwa. Rodzina to podstawowa komórka społeczna składająca się z rodziców i dzieci. Zapewnia ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazuje dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom. Stanowi ona pierwsze naturalne i podstawowe środowisko wychowawcze z którym styka się dziecko. Jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Każda rodzina tworzy własną niepowtarzalną atmosferę życia. Wychowawcze oddziaływanie rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży poprzez nieświadomione przekazywanie wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań. Zdrowa rodzina wypełniając w sposób prawidłowy swoje funkcje zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa i własnej wartości dając im możliwość prawidłowego rozwoju i prawidłowego wypełniania ról społecznych w przyszłości.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża jednak szereg czynników, wśród których istotny wpływ mają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną. Rodzina dotknięta nimi bez pomocy z zewnątrz często nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci, rozwiązywać swoich problemów i wyjść z sytuacji kryzysowych.

Do zjawisk patologicznych zalicza się w szczególności: alkoholizm, narkomanię, przestępczość, niewydolność opiekuńczo-wychowawczą oraz przemoc w rodzinie. Problemy te są najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci. Występowanie ich często jest powiązane z problemem ubóstwa, zaniedbań społecznych i bezradności, które to stanowią podstawowe podłoże braku równowagi i bezpieczeństwa w rodzinie. Występujące w rodzinie problemy są często złożone i do rozwiązania wymagają interdyscyplinarnych i skoordynowanych działań osób ze specjalistycznym przygotowaniem oraz instytucji działających na rzecz rodzin. Rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego ich monitorowania i wsparcia, w tym w szczególności przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, policję, kuratorów sądowych, a w razie potrzeby przez asystentów rodzinnych. Działania takie mogą być skuteczne jedynie przy założeniu współpracy wszystkich instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny.

Praca z rodziną powinna być prowadzona we wczesnym okresie jej zagrożenia przez wykwalifikowaną w tym zakresie kadrę. Pomoc rodzinie ma na celu w konsekwencji przywrócić jej prawidłowego funkcjonowania poprzez umożliwienie jej odzyskania lub nabycia umiejętności prawidłowego pełnienia ról opiekuńczo-wychowawczych i społecznych, aby dziecko pozostało w

naturalnej rodzinie i tam zostało przygotowane do prawidłowego funkcjonowania w swoim życiu i społeczeństwie.

Wszystkie dzieci wymagają ochrony praw i wolności oraz pomocy dla zapewnienia harmonijnego rozwoju i przyszłej samodzielności życiowej. Szczególnej uwagi wymagają dzieci i młodzież z rodzin niewydolnych wychowawczo. Dysfunkcje rodziny, spowodowane w głównej mierze bezrobociem, niezaradnością życiową związaną z problemami opiekuńczo – wychowawczymi oraz uzależnieniami. Problemy te przyczyniają się do powstawania znacznych strat rozwojowych dzieci żyjących w tych rodzinach. Niewydolność rodziców zaburza zaspakajanie podstawowych potrzeb rozwojowych dziecka, prowadzi m.in. do niepowodzeń szkolnych, izolacji społecznej oraz wchodzenie w konflikt z prawem.

Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania rodzin jest największym zyskiem dla społeczności lokalnej, w każdej sferze życia.

Niniejszy Program jest propozycją zintegrowanych kierunków działań realizowanych w zakresie opieki nad dziećmi i rodziną na terenie gminy Rutka-Tartak

II . PODSTAWY PRAWNE DO REALIZACJI PROGRAMU

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2023r. poz. 901 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2023r., poz. 2151 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2023r., poz. 1939 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.).

III. DIAGNOZA SPOŁECZNA

W 2023 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rutce-Tartak objął szeroko rozumianym wsparciem 44 rodzin, w tym 158 osób. Najczęstszym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej było posiadanie niskich dochodów, wielodzietność, długotrwała choroba i niepełnosprawność.

Pośród korzystających 4 rodziny korzystało ze wsparcia w szczególności z powodu ubóstwa, 8 rodzin z powodu bezrobocia, 17 z powodu niepełnosprawności, 1 z powodu problemu alkoholowego, 23 z powodu długotrwałej choroby, 1 z powodu trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, 19 z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa, 1 rodzina z powodu zdarzenia losowego.

Niskie dochody, bezradność, a często choroba, zaniedbania społeczne i złe wzorce przenoszone z pokolenia na pokolenie są głównymi czynnikami sprawczymi ubóstwa. Niosą za sobą nie tylko niedostatek ale też i negatywne skutki w zakresie funkcjonowania rodziny. Prowadzą często do zachowań dewiacyjnych w rodzinie, utrzymania nałogów, marginalizacji, obniżenia poziomu potrzeb bytowych i całokształtu bytowania. W konsekwencji generują występowanie patologii społecznej oraz nieradzenie sobie w wypełnianiu ról opiekuńczo-wychowawczych i społecznych. W rodzinach takich często występuje alkoholizm, złe warunki socjalno-bytowe, problemy w zakresie opieki nad dziećmi. Złe funkcjonowanie rodziny jest częstym powodem zaniedbywania przez dzieci nauki, nierealizowania obowiązku szkolnego, demoralizacji oraz niskiej samooceny. Brak odpowiedniego specjalistycznego wsparcia dla takich rodzin powoduje potencjalne

zagrożenie związane z koniecznością odebrania dzieci ze środowiska naturalnego i umieszczenia ich w pieczy zastępczej.

Na terenie naszej gminy funkcjonują 3 niezawodowe rodziny, w których przebywa 7 dzieci. W zakresie tym zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej gmina Rutka-Tartak współfinansuje pobyt 1 dziecka w rodzinie zastępczej oraz pobyt dwojga dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Dane z Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Suwałkach wskazują, że obecnie 4 rodziny z terenu gminy Rutka-Tartak są objęte opieką kuratora w zakresie opiekuńczo-wychowawczym.

Z danych Zespołu Interdyscyplinarnego w 2023 r. wynika że u 6 rodzin, w tym 4 w których wychowywane są dzieci wszczęto procedurę "Niebieskie Karty".

Z Punktu Konsultacyjnego w Rutce-Tartak uzyskano informację, że w 2023 r. podczas 12 spotkań udzielono porad osobom z problemem alkoholowym dla 15 osób oraz porad osobom współuzależnionym – 1 osobie .

W związku z nadużywaniem alkoholu Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła 10 rozmów motywujących, i w stosunku do 8 osób podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień od alkoholu. W trakcie realizacji programu rehabilitacyjno-odwykowego w 2023 roku przyjęto 97 osób, z tego:

58 osoby z problemem alkoholowym,

28 osoby korzystające z porad, gdzie problem alkoholowy istnieje w rodzinie,

6 osób korzystających z porad ogólnych dotyczących trudności w przystosowaniu psychologicznym i emocjonalnym,

5 osób – sprawców przemocy w rodzinie, gdzie podłożem ich zachowań agresywnych jest problem alkoholowy.

Na terenie gminy funkcjonuje jedna publiczna Szkoła Podstawowa w Rutce-Tartak. Łącznie do szkoły uczęszcza 216 uczniów, z tego szkoły podstawowej – 147 uczniów, do oddziału przedszkolnego 23 uczniów i do przedszkola 46 uczniów.

W 2023 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rutce-Tartak finansował dożywianie dzieci w szkole dla 35 uczniów, a gmina udzielała wsparcia pomocy w formie stypendium dla 58 uczniów.

W ramach udzielania wsparcia w placówce oświatowej jest zatrudniony pedagog , psycholog oraz logopeda. W Gminie funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury w Rutce-Tartak, w którym dzieci i młodzież rozwijają swoje zainteresowania podczas prowadzonych zajęć , spędzają czas wolny.

Diagnozowanie zasobów pozwala na wskazanie form pomocy niezbędnych dla rodzin znajdujących się w sytuacjach zagrożenia i kryzysu. Znajomość potencjału i dostępność usług

daje możliwość formułowania celów i zadań, które mogą stanowić spójny system działania na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

IV. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Gminny Program Wspierania Rodziny jest dokumentem przewidzianym do realizacji na lata 2024-2026. Głównym założeniem Programu jest stworzenie wielopłaszczyznowego wsparcia rodziny poprzez działanie mające służyć:

a) wspieraniu potencjału rozwojowego rodziny, biologicznej na wczesnym etapie jej funkcjonowania,

- b) wzmocnieniu systemu gwarantującego prawidłowy proces wychowawczy oraz ochrony dzieci przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i wykluczeniem,
- c) poprawie sytuacji dziecka w środowisku szkolnym poprzez wzbogacanie oferty edukacyjnej oraz wspieranie uczniów wymagających pomocy,
- d) zwiększeniu poziomu bezpieczeństwa dzieci, młodzieży i rodziny poprzez prowadzenie stosownych działań profilaktyczno-edukacyjno-wychowawczych w środowisku,
- e) zapobieganiu powstawania sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz skuteczne reagowanie w sytuacjach już zaistniałych poprzez udzielanie wielopłaszczyznowego wsparcia.

Zasadą nadrzędną Programu jest ścisła współpraca podmiotów działających na rzecz dzieci i rodzin, co gwarantuje skuteczność podejmowanych działań. Zakłada się, że skuteczność działań w zakresie przeciwdziałania dysfunkcji rodziny będzie osiągnięta w szczególności poprzez wczesne podejmowanie działań profilaktycznych przed wystąpieniem problemu oraz pracę z dziećmi oraz ich rodzicami w ich środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym.

Celem działań jest zapobieganie powstawania sytuacji mających niekorzystny wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodziny, wsparcie jej w zakresie występujących problemów, zabezpieczenie potrzeb, wpływanie na poprawę trybu i jakości życia, pomoc we wzmocnieniu jej wydolności opiekuńczo-wychowawczej oraz w sytuacjach zagrożenia dobra dziecka.

V. ADRESACI PROGRAMU

Rodziny wychowujące dzieci oraz rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zagrożone ubóstwem, problemem uzależnienia oraz rodziny dotknięte przemocą.

VI. CELE PROGRAMU

CEL GŁÓWNY:

Głównym celem programu jest zapewnienie kompleksowego wsparcia dzieciom i rodzinie oraz pomoc w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczej.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Diagnozowanie środowisk rodzinnych w tym:
rozpoznawanie - analiza sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyny kryzysu problemów opiekuńczo- wychowawczych,
2. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny:
  - a) objęcie dożywianiem wszystkich tego wymagających dzieci, a w szczególności uczniów szkół podstawowych w formie gorącego posiłku,
  - b) pomoc socjalna rodzinom,
  - c) monitorowanie sytuacji zdrowotnej dzieci z rodzin poprzez kontakt i współpracę z podmiotami świadczącymi usługi medyczne na terenie gminy Rutka-Tartak,
  - d) zapewnienie pomocy materialnej i rzeczowej ubogim rodzinom w ramach ustawy o pomocy społecznej, między innymi poprzez przyznawanie zasiłków i pomocy w naturze oraz stypendiów socjalnych.
3. Zapobieganie powstaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących, w szczególności poprzez:

- a) systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, asystentów rodzin, nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych oraz przedstawicieli innych zawodów kontaktujących się z rodziną, w tym lekarzy i pielęgniarek świadczących usługi medyczne mieszkańcom, psychologów, pedagogów Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej i innych specjalności,
- b) kontynuowanie specjalistycznego wsparcia psychologicznego, terapeutycznego i prawnego na rzecz rodzin zagrożonych kryzysem,
- c) podejmowanie działań podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców, poprzez organizowanie spotkań ze specjalistami i terapeutami różnych specjalności,
- d) umożliwienie i wspieranie ustawicznego doskonalenia umiejętności zawodowych pracowników socjalnych, poprzez udział w warsztatach i innych formach edukacyjnych,
- e) zapobieganie uzależnieniom od środków psychoaktywnych, w szczególności poprzez:
  - profilaktykę, edukację oraz wczesną interwencję w rodzinach zagrożonych uzależnieniami,
- f) możliwość zatrudnienia asystentów rodziny w celu aktywnego wspierania rodziny wychowującej dzieci poprzez :
  - zapobieganie sytuacjom oddzielania dzieci od rodziny,
  - pomoc w odzyskaniu dzieci przez rodzinę,
  - pomoc w przywracaniu funkcji opiekuńczo -wychowawczych ról w rodzinie,
  - współpraca z instytucjami sprawującymi pieczę nad rodziną.

4. Wsparcie interdyscyplinarne dzieci i rodzin naturalnych, w szczególności:

- a) koordynacja działań przez Ośrodek Pomocy Społecznej, w tym:
  - bieżąca współpraca podmiotów podejmujących różnorodne działania na rzecz dzieci i młodzieży, praca ta będzie realizowana poprzez powołanie grup interdyscyplinarnych w skład których będą wchodzić m.in.: asystent rodziny, pedagog, pracownik socjalny, przedstawiciel policji, kurator sądowy.
- b) dobór działań naprawczych na rzecz dziecka i rodziny w oparciu o działania interdyscyplinarne,
- c) interwencję kryzysową w rodzinie,
- d) grupy wsparcia dla osób i rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

5. Poradnictwo specjalistyczne tj: praca z rodziną może być prowadzona w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego przez specjalistów, m.in :

- a) pedagogicznego,
- b) prawnego,
- c) rodzinnego,
- d) terapii systemowej rodzin,
- e) treningu umiejętności wychowawczych dla rodziców,
- f) psychoedukacja,
- g) mediacja rodzinna.

Nie mniej ważnym poradnictwem specjalistycznym jest praca asystenta rodziny, która prowadzona jest w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę.

Celem asystenta rodziny jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej prawidłowe pełnienie funkcji opiekuńczo – wychowawczej.

Praca asystenta z rodziną będzie prowadzona do momentu osiągnięcia przez rodzinę założonych celów jak również przywrócenie właściwej funkcji opiekuńczo – wychowawczej w rodzinie oraz prawidłowym funkcjonowaniu w środowisku.

6. Profilaktyka:

- a) udział w szkoleniach, których celem jest wzmocnienie podstawowej funkcji komórki społecznej,

b) udział w szkoleniach, mających na celu ochronę poziomu życia rodzin oraz rozwój specjalistycznego dla nich wsparcia,

VII. ZASOBY

Podmioty realizujące zadania w obszarze wspierania rodziny oraz inne partnerskie instytucje i organizacje wspomagające: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach, Urząd Gminy w Rutce-Tartak, Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach, Posterunek Policji w Rutce-Tartak, Lokalny Zespół Interdyscyplinarny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Sąd Rejonowy w Suwałkach, Kuratorzy Sądowi, Szkoły, Gminny Ośrodek Kultury, Parafie, Punkt Konsultacyjny, pedagodzy szkolni, specjaliści i terapeuci, NZOZ "Medyk".

VIII. PRZEWIDYWANE EFEKTY

1. Stworzenie wielopłaszczyznowego wsparcia dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze,
2. Zminimalizowanie negatywnych zachowań wśród dzieci i młodzieży,
3. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego dzieci i rodzin,
4. Ograniczenie powstawania sytuacji kryzysowych rodzin wymagających interwencji,
5. Ochrona dzieci przed umieszczeniem w pieczy zastępczej,

IX. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja Programu będzie odbywać się w zakresie posiadanych środków budżetu gminy, budżetu państwa oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

X. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU

Koordynowanie i organizowanie działań w ramach Programu, inicjowanie nowych rozwiązań należy do zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rutce-Tartak. Program realizowany będzie na terenie Gminy w latach 2024– 2026, będzie na bieżąco prowadzona pogłębiona diagnoza celem dostosowania działań do potrzeb rozwojowych rodzin dysfunkcyjnych. Wskaźnikami realizacji programu będą:

1. Liczba i formy udzielonej pomocy.
2. Liczba osób udzielonego poradnictwa specjalistycznego.
3. Liczba rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny.